

Neúplné rodiny – žena jako zaměstnankyně nebo pečovatelka?

Možnosti rodin a přístupy rodinných politik

Anna Šťastná

Neúplné rodiny

- V průběhu celé historie; v minulosti tvořily významný podíl v rámci rodinných domácností.
- Oproti minulosti došlo ve vzniku neúplných rodin ke strukturálním změnám.
- V současné době 2 významné demografické a sociální fenomény vedoucí ke vzniku neúplných rodin: **rozvodovost** a **mimomanželská plodnost**

Sociální rizika

- Spojena s proměnami rodinného uspořádání a s destabilizací rodiny.
- Rozvedené matky samoživitelky - vystaveny vyššímu riziku chudoby.
- Vliv řady objektivních a vzájemně se posilujících faktorů: existence pouze jednoho pracovního příjmu v domácnosti, snížené možnosti harmonizace pracovních a rodinných povinností a tím obtížnější začlenění či udržení se na pracovním trhu.

Rodinná a sociální politika vztahující se k neúplným rodinám

- Přístupy politik k rodinám samoživitelů jsou odlišné, pozice neúplných rodin a přístupy k nim se vyvíjely často dlouhou dobu, s tím, jak se proměňovala samotná rodina.
- 2 hlavní linie v přístupech sociálních politik, hlediskem - míra participace matek na pracovním trhu:
 - státy, kde je politika směřována na podporu **setrvání samoživitelů pečujících o děti v domácnosti** (př. Norsko a Velká Británie)
 - státy snažící se **umožnit realizaci rodinné i pracovní strategie** (př. Francie, Švédsko)

Ekonomická neaktivita vs. nezaměstnanost

- V zemích s nízkou mírou účasti samoživitelů (především matek) na trhu práce a s modely solidarity - aktivační politika – cílem zmírnit vyšší riziko chudoby neúplných rodin prostřednictvím **podpory aktivní účasti rodičů na pracovním trhu**. (př. Velká Británie a Norsko - reformy a programy zaměřené na podporu ekonomické aktivity samoživitelů a tím na snížení jejich závislosti na sociálních dávkách)
- Problémem ve většině evropských zemí není otázka ekonomické (ne)aktivity, ale **nezaměstnanost**.

Socio-ekonomické postavení žen (s alespoň 1 dítětem do 14 let) v úplných a neúplných rodinách a ve vybraných zemích (v %)

Socio-ekonomické postavení	Francie		Německo		Česká republika	
	partner ve společné domácnosti		partner ve společné domácnosti		partner ve společné domácnosti	
	ano	ne	ano	ne	ano	ne
zaměstnaná, podnikající	68,9	63,7	53,1	50,7	49,1	57,7
nezaměstnaná	7,6	20,0	5,4	19,4	8,8	15,8
na mateřské/rodičovské dovolené	7,6	2,0	12,4	10,4	36,3	21,1
v domácnosti	13,8	10,4	27,9	13,4	3,0	1,4
jiné	2,1	3,9	1,2	6,0	2,8	3,9
<i>N</i>	1296	355	1340	335	957	284

Zdroj: GGS 2005 Francie, Německo, Česká republika

Nezaměstnanost

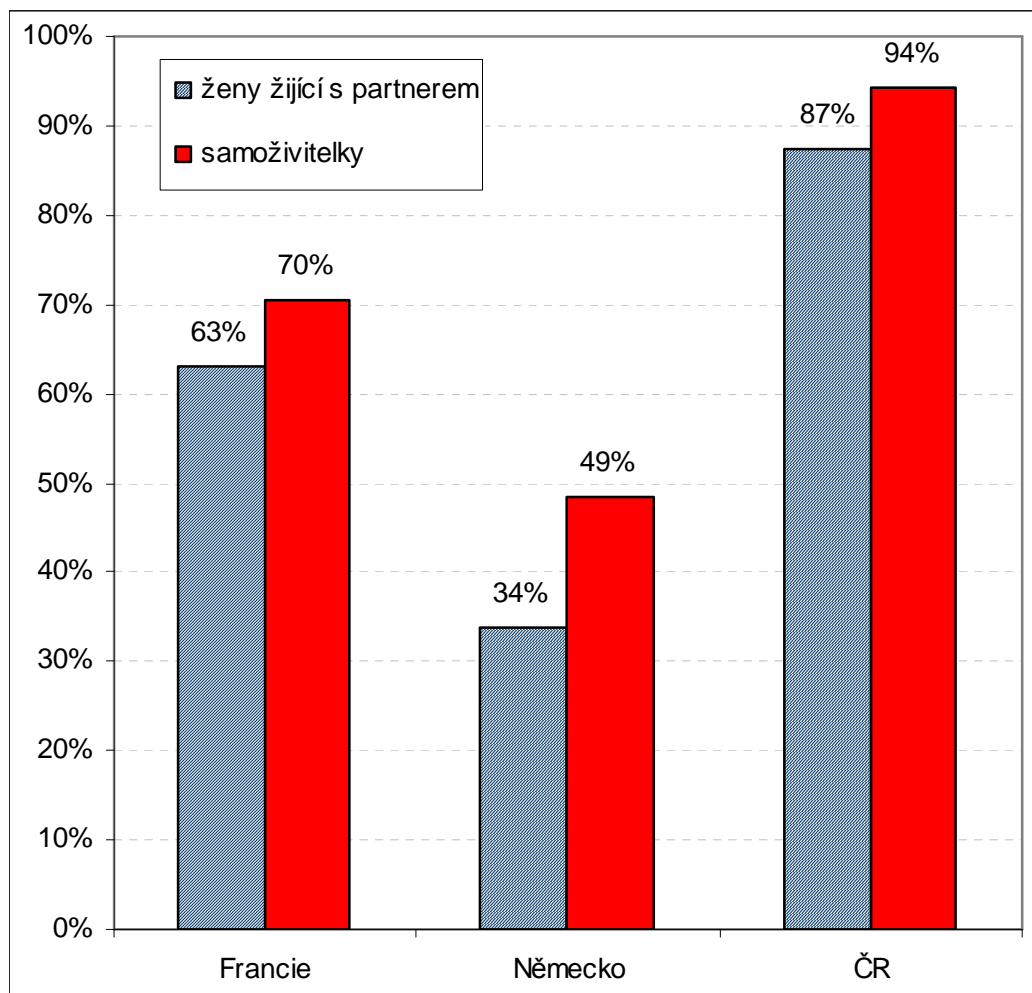
 Není vždy spojena s nízkou úrovní dosaženého vzdělání (ač vzdělanostní struktura samoživitelek ve všech třech sledovaných zemích horší)

 Šance, že bude žena (s alespoň jedním dítětem do 14 let) nezaměstnaná, je u samoživitelek vyšší než u žen žijících ve společné domácnosti s partnerem:

ve Francii **2,6x**, v Německu **3,6x** a v ČR **1,8x**.

(při kontrole nejvyššího dosaženého vzdělání ženy a jejího věku, počtu dětí do 14 let v domácnosti a věku nejmladšího dítěte)

Plný úvazek

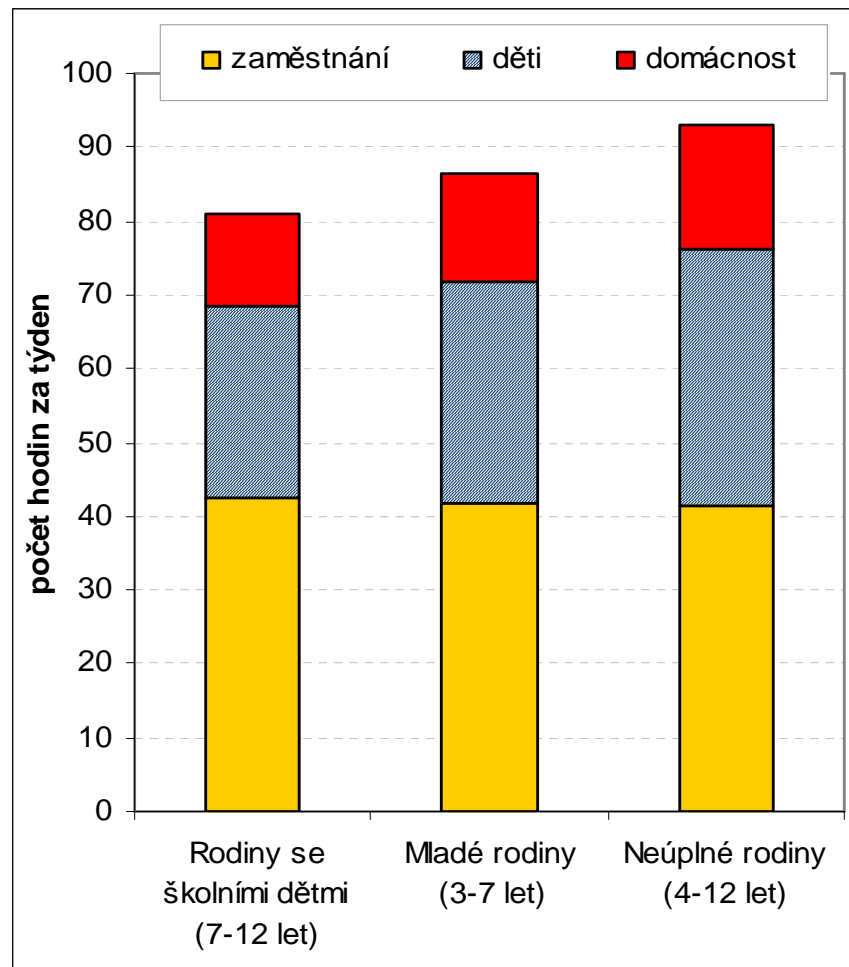

Zdroj: GGS 2005 Francie, Německo, Česká republika

- V některých zemích je zároveň ekonomická aktivita samoživitelek vyšší než u vdaných matek, příp. pracují častěji na plné úvazky.
- Rozdíl v délce úvazku samoživitelek a žen žijících s partnerem (alespoň 1 dítě do 14 let) - patrný ve srovnávaných zemích.

Pozn.: Ženy zaměstnané či podnikající, alespoň 1 dítě do 14 let věku.

Sféra práce a rodiny – rozdělení času

Zdroj: RZV 2006, Česká republika

Rozdělení časového fondu žen pracujících na plný úvazek v různých typech rodin:

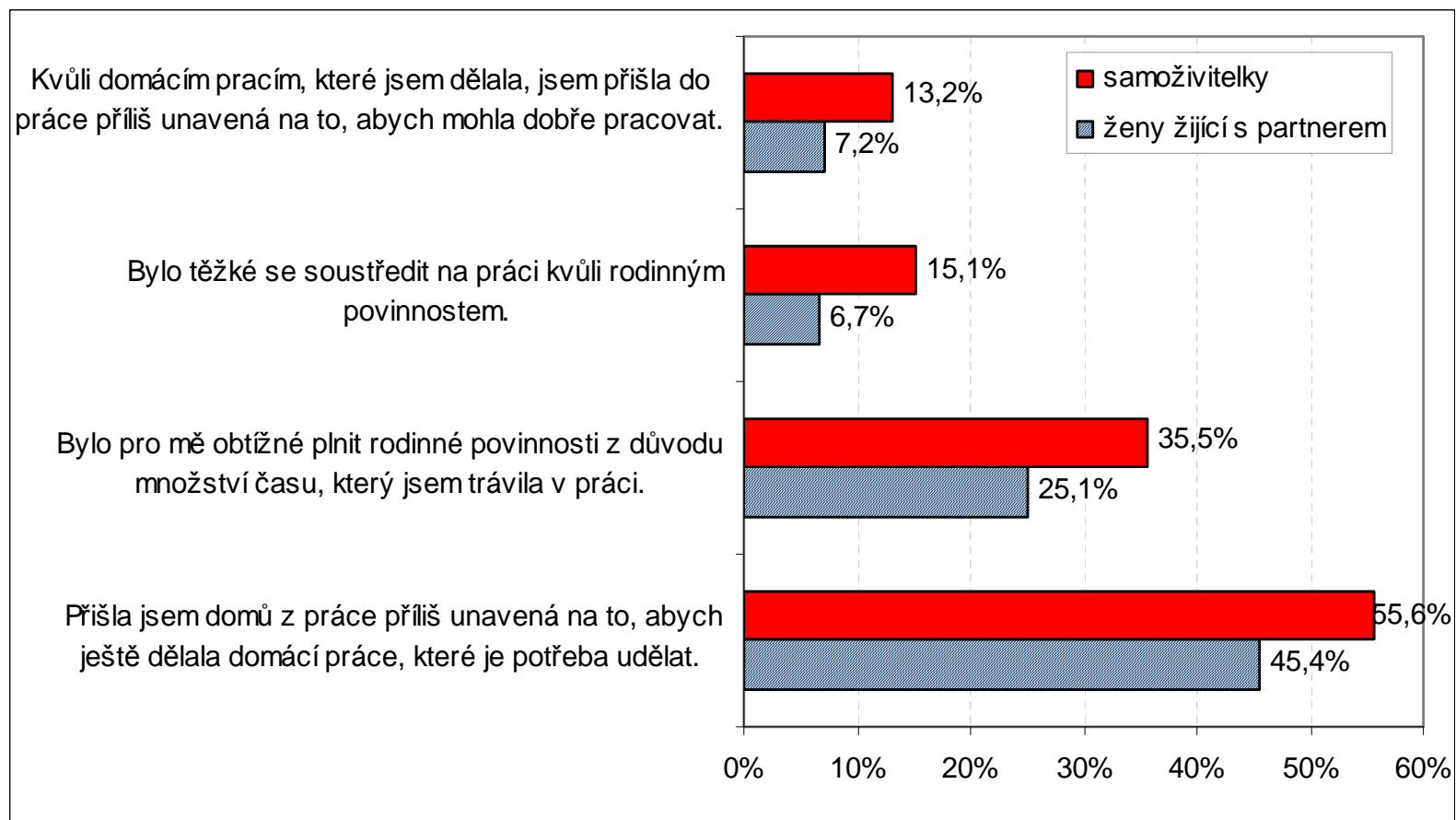
- ženy z neúplných rodin tráví péčí o domácnost a děti ve srovnání s matkami z úplných rodin znatelně více času
- při srovnání s ženami se školními dětmi je rozdíl v průměrném počtu hodin týdně 9 hodin v případě péče o děti a více než 4 hodiny při péči o domácnost

Pozn.: děti = výchova, hraní, sport, učení se s dětmi a každodenní péče o děti; domácnost = zajištění chodu domácnosti, nákupy, domácí práce apod.

Sféra práce a rodiny – vzájemný vliv

Ženy zaměstnané či podnikající, alespoň 1 dítě do 14 let věku.

V posledních 3 měsících docházelo vícekrát měsíčně či týdně k tomu, že... (v %)

Zdroj: GGS 2005, Česká republika

Konference ČDS, Praha 27. 5. 2009

Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.

Shrnutí

Přesunutí pozornosti od závislosti na sociálních dávkách na:

- aktivní politiku zaměstnanosti
- antidiskriminační politiku
- opatření podporující harmonizaci rodinného a pracovního života, které nebudou brát jako samozřejmost přítomnost obou rodičů v rodině.

Děkuji za pozornost!

anna.stastna@vupsv.cz

Příspěvek vznikl v rámci grantového projektu MŠMT „Aktivní stárnutí, rodina a mezigenerační solidarita“ (č. 2D06004)